

Дата: 02.12.2022

Урок № 23

Тема: Особливості літературного процесу 1920-1930-х років. «Розстріляне відродження»

Мета: - розглянути особливості розвитку літератури в 1920-1930-х роках;

- визначати причини і наслідки ідеологізації національно-культурного життя в УРСР;
- називати літературні об'єднання та причини їх ліквідації
- формулювати власні судження про *причини* зміни у масовій психології та свідомості населення
- формувати вміння орієнтуватись в історичній термінології: «розстріляне відродження», культ особи, ідеологізація культурного життя;
- виховувати інтерес до вивчення історичного минулого, повагу до випробувань нашого народу.

Матеріали до уроку:

Вивчення нового матеріалу

1. Умови розвитку літератури .

Для української літератури 20-ті роки були періодом «відродження». Попри складні політичні умови попередніх років, зміни влади, війну, митці отримали можливість творити.

Для поетів та письменників відкрилась можливість вільно писати рідною мовою, описувати події, свідками яких вони були. Це був творчий злет О. Бурггардта (Юрія Клена), М. Драй-Хмари, М. Рильського, М. Зерова, П. Тичини. М. Хвильового, М. Ялового.

Тож почнемо Опрацюйте матеріал підручника ст. 213, і дайте характеристику умовам, в яких розвивалась література. Скажіть, як Українська революція вплинула на творчий процес?

Давайте знайдемо підтвердження вашим словам у поемі "Золотий гомін" Павла Тичини

Предки.

Предки встали з могил;

Пішли по місту.

Предки жертви сонцю приносять —

І того золотий гомін.

Ах, той гомін!..

За ним не чути, що друг твій каже,

Від нього грози, пролітаючи над містом, плачуть,—

Бо їх не помічають.

Гомін золотий!

А які події лягли в основу цих рядків?

"Пам'яти тридцяти"

На Аскольдовій Могилі

Поховали їх —

Тридцяті, мучнів-українців,

Славних, молодих...

На Аскольдовій Могилі

Український цвіт! —

По кривавій по дорозі

Нам іти у світ.

На кого посміла знятись

Зрадника рука?—

Квітне сонце, грає вітер

І Дніпро-ріка...

На кого завзявся Каїн?

Боже, покарай!

Понад все вони любили

Свій коханий край.

Вмерли в Новім Заповіті

З славою святих. —

На Аскольдовій Могилі

Поховали їх.

Неокласики — група українських поетів та письменників-модерністів початку ХХ століття.

На відміну від інших груп, «неокласики» не дбали про своє організаційне оформлення й не виступали з ідейно-естетичними маніфестами. Проте їхня присутність у літературному житті була досить вагомою, що позначилося не лише на творчому рівні, а й під час літературних дискусій 1925-1928 рр.

Неокласицизм (з грецької новий і зразковий) — течія в літературі та мистецтві, що з'явилася значно пізніше занепаду класицизму як літературного напрямку й знайшла свій вияв у використанні античних тем і сюжетів, міфологічних образів і мотивів, проголошенні гасел «чистого» мистецтва та культу позбавленої суспільного змісту художньої форми, в оспівуванні земних насолод.

Неокласицизм виник у західноєвропейській літературі в середині ХІХ ст. До групи українських неокласиків у 20-х роках ХХ ст. належали М. Зеров, М. Драй-Хмара, М.

Рильський П. Филипович, Юрій Клен (О. Бургардт). Вони відмежовувалися від так званої пролетарської культури, прагнули наслідувати мистецтво минулих епох, віддавали перевагу історико-культурній та морально-психологічній проблематиці.

Те, що неокласики прагнули впроваджувати у своїй творчості форми та методи грецького й римського мистецтва, представникам влади здалося невизнанням радянської дійсності. Тому в 1935 р. були заарештовані М. Зеров, П. Филипович, М. Драй-Хмара, яких звинувачували в шпигунстві на користь чужоземної держави, у підготованні й спробі вчинити терористичні замаху на представників уряду та партії і в приналежності до таємної контрреволюційної організації, очолюваної професором Миколою Зеровим.

Проходив у цій справі неокласик М. Рильський, але через деякий час був звільнений. Юрій Клен (О. Бургардт), скориставшись своїм німецьким походженням, виїхав до Німеччини на лікування й не повернувся. А М. Зеров був розстріляний 1937 р., П. Филипович загинув на Соловках того ж 1937 р., М. Драй-Хмара помер у концтаборі на Колимі в 1939 р.

Неокласики позиціонували себе як естетів і жорстко протиставляли себе народництву й романтизму. Крім художньої творчості, члени групи були також активними літературними крити-ками та теоретиками українського.

"ПЛУГ" – літературно-мистецька орг-ція. Повна назва – Спілка сел. письменників України "Плуг". Заснована в Харкові наприкінці березня 1922, офіц. датою заснування вважається 3 квітня 1922, коли статут нової літ. орг-ції затвердив худож. сектор Головополітосвіти.

Спілка прагнула "об'єднувати розпорошених досі селянських письменників, що, ґрунтуючись на ідеї тісного союзу революційного селянства з пролетаріатом, ідуть разом з останнім до утворення нової соціалістичної культури й ширять ці думки серед селянських мас України без різниці національностей". В ідеологічній і худож. платформі наголошувалося на "організації психіки й свідомості широких селянських мас і сільської інтелігенції в дусі пролетарської революції".

Перший і єдиний голова "Плугу" – С.Пилипенко. До складу ініціативної групи засновників входили С.Пилипенко (голова), А.Панів (секретар), І.Сенченко, Г.Коляда, О.Яровий, І.Шевченко, А.Крашаниця. До "Плугу" спочатку належали також Д.Бедзик, С.Божко, М.Биковець, В.Вражливий, В.Гжицький, А.Головко, М.Дукин, Г.Епик, Н.Забіла, І.Капустянський, І.Кириленко, О.Копиленко, В.Минко, В.Мисик, П.Панч, М.Романівська, В.Сосюра, П.Усенко, В.Чередниченко, В.Штангей та ін.

У редакціях газет "Селянська правда" й "Вісті ВУЦВК", а згодом у приміщенні Сел. будинку в Харкові відбувалися літ. вечірки, т. зв. плужанські "понеділки", які збирали

величезну аудиторію (500–600 осіб). На цих вечірках письменники зачитували свої твори, після чого провадилося обговорення за участю публіки.

Протягом перших 5-ти місяців існування організації було закладено філії "П." в Краснограді, Валках, Лубнах, ін. містах Харківщини, Полтавщини, Київщини. 19 квітня 1925 при київ. філії "П." утворилася секція письменників Зх. України, до якої ввійшли В.Атаманюк, Д.Загул, В.Гадзінський, М.Козоріс, А.Шмигельський та ін. На поч. 1923 спілка налічувала 27 членів, у 1924 – 93 члени, у 1925 – 183 члени. Плужани виступили гол. опонентами ваплітян (див. Вільна академія пролетарської літератури), зокрема М.Хвильового, у літературній дискусії 1925–1928.

1924 видано перший літ. альманах "Плуг" за редакцією С.Пилипенка, загалом вийшло 6 альманахів "Плуг". Із лютого 1925 почав виходити двотижневик "Плужанин", 1928 перейменований на "Плуг", став місячником, виходив до серед. 1932. 1931 перейменована на Спілку пролетарсько-колг. письменників "Плуг". Самоліквідувалася 1932 після постанови ЦК ВКП(б) від 23 квітня 1932 "О перестройке литературно-художественных организаций".

«ГАРТ» Спілку пролетарських письменників «Гарт» було засновано на початку 1923 р. з ініціативи Василя Еллана-Блакитного (Елланського), а також В. Коряка, І. Кулика, В. Сосюри, Миколи Хвильового (Фітільова) та інших. Спілка мала центральне бюро в Харкові на чолі з Василем Блакитним, а також філії в Києві й Одесі. Найсильнішим був харківський осередок, до якого входили Микола Хвильовий, П. Тичина, М. Йогансен, В. Поліщук, Іван Дніпровський (Шевченко), Олесь Досвітній (Скрипаль-Мищенко), А. Любченко, Г. Коцюба, Петро Лісовий (Свашенко), Михайло Майський (Булгаков), П. Іванів, М. Христовий, Ю. Смолич, а згодом Олекса Слісаренко (Снісар), М. Яловий, М. Бажан, Г. Шкурупій та інші. У статуті «Гарту» мовилося: «В основу своєї праці спілка «Гарт» кладе марксівську ідеологію й програмові постулати комуністичної партії».

З волі Василя Блакитного «Гарт» претендував на роль найадекватнішого інтерпретатора партійної лінії в культурному житті й відповідно на провідну роль в літературному й мистецькому процесі. І все ж «Гарт» об'єднав чи не найбільшу кількість талановитих українських письменників, хоча чимдалі багатьох з них насторожувала перспектива перетворення літератури на «рупор» комуністичної партії. Внутрішні незгоди спричинили те, що в листопаді 1925 р., незадовго до смерті Василя Блакитного, більшість письменників вийшла зі складу спілки і «Гарт» після цього фактично самоліквідувався.

ВСЕУКРАЇНСЬКА СПІЛКА ПРОЛЕТАРСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ (ВУСПП) – літературна організація, що існувала в Україні 1927–32. Правління знаходилось у Харкові. Склад її не був постійним. У різний час до оргації входили відомі письменники і критики:

І.Микитенко, Іван Ле, М.Куліш, І.Кириленко, В.Сосюра, О.Корнійчук, П.Усенко, Д.Загул, М.Терещенко, Л.Первомайський, Б.Коваленко, В.Коряк, С.Голованівський, Б.Горбатов, П.Безпощадний, І.Фефер, Д.Гофштейн та ін. Очолив спілку І.Микитенко. Друковані органи ВУСПП – "Літературна газета", "Гарт", "Красное слово", "Проліт" (єврейс. мовою).

ВУСПП підтримувала лінію ЦК КП(б)У з питань літ. і зайняла вкрай непримиренну позицію щодо т. зв. бурж.-націоналістичних тенденцій в літ. і до письменників, які не досить чітко з точки зору вуспівців визначили свою класову позицію. ВУСПП брала дійову участь у розгромі Вільної академії пролетарської літератури (ВАПЛІТЕ), у цькуванні письменників, які не поділяли її ідейних і творчих позицій. Розглядала себе як орг-цію, що реалізує парт. лінію в літ., практикувала адміністрування, групівщину, "начіплювання ярликів".

ВУСПП, як і решту літ.-худож. орг-цій, було ліквідовано згідно з постановою ЦК ВКП(б) від 23 квіт. 1932 "Про перебудову літературно-художніх організацій". Більшість членів ВУСПП, які стояли на соціаліст. позиціях, було прийнято до Спілки рад. письменників України.

ВАПЛІТЕ (Вільна академія пролетарської літератури) виникла як реакція на спрощенство, графоманство, провінціалізм та "просвітянство", що панувало в українському літературному житті. Її неформальний лідер М. Хвильовий виступав за творення нової української літератури шляхом засвоєння найкращих здобутків західноєвропейської культури.

Членами ВАПЛІТЕ були М. Яловий, О. Слісаренко, А. Любченко, М. Бажан, О. Досвітній, Г. Епик, П. Тичина, М. Куліш, М. Йогансен та інші талановиті українські письменники і поети.

В 1927 р. ВАПЛІТЕ видавала журнал з однойменною назвою. Внаслідок постійних переслідувань у 1928 р. ВАПЛІТЕ була змушена "саморозпуститися". Її члени продовжували літературну діяльність в альманасі "Літературний ярмарок" (1928—1929 рр.) і організації "Політ-фронт".

**Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту
y.levchuk2976@gmail.com**

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку.